
Čeští egyptologové míří do Súdánu

Čeští egyptologové míří do Súdánu

Autor: Ondřej Vrtiška

Z českých egyptologů by se v dohledné době mohli stát alespoň na část úvazku "súdánologové". Súdán totiž české odborníky požádal o pomoc při archeologickém průzkumu. Jenomže úspěšný a mezinárodně respektovaný český tým se zároveň obává o budoucí existenci svého oboru v České republice.

Chystané změny v systému hodnocení české vědy jsou prý pro egyptology likvidační. Především z finančních důvodů už byli nuceni ukončit výzkum egyptské Západní pouště, kde do loňského listopadu hledali a dokumentovali stopy dávného lidského osídlení.

Návrat do dolní Núbie?

V Súdánu mají s českými egyptology dobré zkušenosti. Češi tam působili už před padesáti lety během kampaně UNESCO na záchranu památek dolní Núbie při stavbě Asuánské přehrady. Díky tomu se tehdy vlastně egyptologie u nás zformovala jako samostatný obor - loni uplynulo padesát let od založení Českého (původně Československého) egyptologického ústavu při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

"V Súdánu mají tehdejší práci Čechů v paměti, hrozně si toho váží a teď se chytli výročí jako vítané příležitosti obnovit s námi spolupráci," vysvětlil pro on-line deník TÝDEN.CZ docent Miroslav Bárta z Českého egyptologického ústavu, který se v lednu vrátil z první návštěvy Súdánu. "Mají obrovský zájem de facto o cokoli, co děláme. Od satelitního snímkování přes 3D skenování objektů z muzea až po nějaký menší archeologický výzkum."

Miroslav Bárta bude ve středu od 13 hodin odpovídat na otázky v on-line chatu. [Ptejte se ZDE](#) .

V Súdánu probíhá populační exploze, takže čím dál více půdy se zabírá pro stavby, což starověké památky ohrožuje. Je to obrovská země a podrobný archeologický průzkum všech potenciálně zajímavých lokalit ještě zdaleka neproběhl.

Čeští egyptologové by se zabývali stejným obdobím a kulturním okruhem, jaký znají ze své práce v Egyptě. "Byly tam trochu jiné kultury, protože území nebylo osídleno Egypťany, ale Núbijci, kontakty s Egyptem však byly velmi živé. Například kermská kultura ze 3. a 2. tisíciletí před Kristem nebo Napadská říše z první poloviny prvního tisíciletí před Kristem. Ale nejde o změnu profilu, spíše o vítané rozšíření naší práce," říká Miroslav Bárta.

Poměrně známé "černé pyramidy" z Meroe jsou mladší a průzkum by se jich netýkal. Podle Miroslava Bárty tuto kulturu studuje zvláštní obor meroistika, která je doménou jiných zahraničních univerzit.

Súdán u nás nemá příliš dobrou pověst, pokud jde o bezpečnost. S tím si ale Miroslav Bárta starosti nedělá. "Je to tam zcela v pořádku, kromě Dárfúru. Třeba Američané sice mají Súdán na listině zemí podporujících terorismus, ale mají tam otevřenou obrovskou ambasádu a statisíce lidí, kteří tam dělají byznys. Podobně další velké země. Takže se samozřejmě snaží, aby tam bylo bezpečno."

O tom, zda se čeští egyptologové do Súdánu skutečně vypraví, by mělo být jasno během jara. Rozhodovat bude i to, zda se na výzkum podaří získat peníze - pravděpodobně od soukromých sponzorů. Súdán jako chudá země na zaplacení zahraničních odborníků nemá prostředky.

Soumrak české egyptologie?

V tom by ale mohl být kámen úrazu. Výzkum v Súdánu by byl podstatně levnější než expedice do oáz v Západní poušti, bez peněz od soukromých dárců se však nový projekt neobejde. A Miroslav Bárta se obává, že finančně zajistit provoz Českého egyptologického ústavu bude v budoucnu ještě obtížnější.

Vláda totiž chystá nový způsob hodnocení české vědy, který klade důraz na množství publikací v impaktovaných časopisech. Jenomže to, co docela dobře funguje například v chemii nebo v biomedicínském výzkumu, nelze aplikovat na humanitní obory, mezi které egyptologie patří.

"Schválně jsem nová pravidla zkoušel uplatnit na profesory z Ivy League (*osm špičkových soukromých univerzit na severovýchodě USA, mezi něž patří např. Harvard, Princeton nebo Yale, pozn. red.*), protože jsem tam učil a znám je.

Neměli by šanci. Takže si myslím, že je něco špatně. Buď jsou profesori z Ivy League pitomí, nebo jsou pravidla udělána tak jednostranně, že spoustu oborů zcela diskvalifikují," říká Miroslav Bárta.

Čeští egyptologové jsou podle něj v publikační činnosti velmi aktivní, ale v novém systému jim to nebude nic platné. "Nepublikujeme tam, kde si přeje vláda, ale tam, kde je to v našem oboru prestižní. Když vydáte dvoustránkovou zprávu v Nature, máte za to mnohem více bodů než profesor Verner, který deset let pracoval na monografii."

Podle Bárty je nezbytné hodnotit společenské obory odděleně od přírodovědných. Platí v nich totiž jiná pravidla. Klade se v nich důraz na monografie ve světových jazycích, na tematické sborníky a na články, které však nejsou v impaktovaných časopisech. "Ani ty nejlepší slavné předovýchodní nebo egyptologické časopisy nemají impakt," vysvětluje.

Egyptologie patří k humanitním oborům zkoumajícím vývoj lidských společností a jejich kultur. "Pokud dnes přistoupíme na to, že nejsou společensky relevantní, může se nám to v budoucnu značně vymstít. Když se podíváme na dnešní svět, nemůžeme pochybovat o tom, že kořeny mnoha globálních problémů jsou kulturní fenomény. Když je nebudeme chápat, kde skončíme?" ptá se Miroslav Bárta.

Dobrodruzi v poušti

Egyptologie je přitom na hony vzdálena tradiční představě humanitního oboru coby poklidného vysedávání v zaprášených archivech a studovnách. Egyptolog musí ovládat nejen několik moderních i starověkých jazyků a kulturu doby, o kterou se zajímá, ale také nejruznější archeologické metody nebo statistiku. Egyptologie vyžaduje mezioborový přístup, v němž se hranice mezi humanitními a přírodovědnými obory stírá.

Poslední expedice do Západní pouště se zúčastnili například také známý geolog Václav Cílek nebo paleoekolog Petr Pokorný. Spolupráce s vědci z jiných oborů je dnes pro egyptology samozřejmostí.

Egyptologie vyžaduje také dobrodružnou povahu. Expedice do Západní pouště s sebou nesly i bezpečnostní riziko, o nepohodlí ani nemluvě. Při té poslední, která proběhla v listopadu 2008, čeští vědci navštívili oblast Gilf el-Kebíru - pohoří na jihozápadě Egypta poblíž hranic se Súdánem, Libíí a Čadem. Právě tam kdysi vyvstaly počátky staroegyptské civilizace. Teprve když původně úrodná oblast s množstvím jezer začala vysychat, lidé se stáhli do údolí Nilu.

Expedice prozkoumala mimo jiné Jeskyni plavců, známou z filmu Anglický pacient. Bohužel se ukázalo, že neolitické kresby na stěnách jeskyně jsou značně poškozeny. Podle českých odborníků neznázorňují plavce, ale mrtvá těla bojovníků z tehdejších kmenových válek. Mnoho však zůstalo neobjeveno a nezdokumentováno. Egyptologové proto doufají, že se jednou podaří získat dostatek peněz a výzkum Západní pouště bude obnoven.